

6. Spencer D. Mediation law and practice / D. Spencer, M. Brogan. – Cambridge : University Press, 2006. – 126 p.
7. Visentin M. Compendium of Best European Practices on Mediation for Civil Cases / M. Visentin // [Elektronik resourse]. – Mode of access : <http://a-to-j.ru/index.php?s=research>.
8. Паркинсон Л. 25 лет спустя. Семейная медиация в Англии и Уэльсе / Л. Паркинсон // Медиация и право. Посредничество и примирение. – 2008. – № 3. – С. 17–27.
9. Стрельцова Е. Г. Соотношение частных и публичных начал по делам о расторжении брака, разделе совместно нажитого имущества, спорам о детях и в интересах детей / Е. Г. Стрельцова // Законы России: опыт, анализ, практика. – 2008. – № 5. – С. 3–12.

Яворская А., Демчук А. Медиация в семейных спорах. В статье исследуется развитие института медиации при решении семейных споров в Украине, поскольку семейная медиация является одним из первых и наиболее распространённых видов медиации за рубежом. Проведён сравнительный анализ нормативного регулирования, истории развития и практики семейной медиации в Англии и Уэльсе, Ирландии, США и Австрии, Финляндии и Дании, определены положительные аспекты возможности заимствования института медиации для национального права. Проанализированы медиационные технологии, которые могут быть полезны в деятельности органов и учреждений системы профилактики безнадзорности и правонарушений несовершеннолетних, в том числе территориальных центров социальной помощи семье и детям учреждений социального обслуживания. Обосновано создание Службы примирения в семейных делах. Определены основные правила, такие как семейная медиация (обеспечивает права и интересы несовершеннолетних детей); в медиации особенно важно соблюдение баланса сил участников спорного правоотношения, при урегулировании семейного спора в ходе медиации большое значение имеют личностные «внеправовые» аспекты, что сказывается на порядке проведения процедуры.

Ключевые слова: медиация, семейные споры, служба по примирению в семейных делах, медиационные технологии, развитие института медиации.

Jaworski A., Demchuk A. Mediation in Family Disputes. The family mediation is regarded to be one of the earliest and most common types of mediation abroad. The article deals with the development of mediation institute in Ukraine and its role in the settlement of the family disputes. The article provides a comparative analysis of the legal and regulatory system, as well as the development and practice of family mediation in England, Wales, Ireland, the United States, Austria, Finland and Denmark. It identifies the positive aspects of borrowing mediation institution for national law. The paper analyzes the Mediation technologies that may be useful in the work of institutions and systems of preventing of child neglect and juvenile delinquency, including the territorial centers of social assistance to families and children as well as social service agencies. The article proves the creation of Mediation services in family affairs. The basic rules are the following the family mediation ensures the rights and interests of the minor children, the mediation provides the forces balance of the participants of legal relations in disputes, the personal extra-legal aspects are of great importance in the settlement of a family disputes that affect the order of the procedure.

Key words: mediation, family disputes, mediation service in family affairs, mediation technologies, the development of mediation institute.

УДК 339.52:338433

А. Духневич

Регулювання міжнародної торгівлі сільськогосподарськими товарами в рамках Світової організації торгівлі

У статті здійснено теоретико-прикладне дослідження правового регулювання ролі й місця сільського господарства в умовах СОТ, а також місце міжнародної торгівлі та форми її регулювання в міжнародному праві. Досліджено нормативно-правові акти, роль і значення міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією для сучасних міжнародних відносин.

Ключові слова: СОТ, торгівля, ГАТТ/СОТ, держави – члени СОТ, гармонізація, правові норми СОТ.

Постановка наукової проблеми її значення. Розвиток міжнародної торгівлі все більш виразно проявляється останнім часом. Одним із результатів цього стає переорієнтація регулювання міжнародної торгівлі з режиму найбільшого сприяння на національний режим. Цей процес уже позначився в рамках СОТ. Одночасно розвивається своєрідна уніфікація правил і норм регулювання міжна-

родного обміну товарами й послугами. Складається сумісність національних правових норм регулювання зовнішньої торгівлі, яка зростає у своїх масштабах. На цій основі формується сучасна міжнародна торгова система, організуючим центром якої поступово стає СОТ.

Науковий аналіз проблем, що розглядаються, здійснюється багатьма вітчизняними вченими. Серед них варто назвати В. Носіка, В. Семчика, А. Статівку, О. Погрібного та ін., які слугували фундаментальною базою для подальшого дослідження питань, що розглядаються.

Формулювання мети й завдань статті. Мета наукової розвідки – дослідження міжнародних нормативно-правових актів, визначення ролі міжнародної торгівлі й форм її регулювання. Новизна роботи полягає в тому, що в цій праці зроблено спробу дослідити роль і значення міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією для сучасних міжнародних відносин, виявити форми її регулювання.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Уругвайський раунд багатосторонніх торговельних переговорів був найбільш усебічним серед усіх раундів переговорів, проведених під егідою Генеральної угоди з тарифів і торгівлі. Він приніс такі результати:

- удосконалено правила ГАТТ і його супутні угоди. Це стосується торгівлі товарами;
- підписано Генеральну угоду про торгівлю послугами (ГАТС) [1];
- підписано Угоду з торговельних аспектів прав на інтелектуальну власність [2];
- створено Світову організацію торгівлі (СОТ), яка розпочала свою діяльність 1 січня 1995 р.

Починаючи з цієї дати, ГАТТ втратила свою незалежність і стала частиною СОТ.

Усі країни – члени СОТ – повинні були внести зміни в національні законодавства й привести їх у відповідність до положень вищезазначених угод. На СОТ покладалась обов'язки із контролю за виконанням вищевказаних обов'язків країнами-членами. Будь-яка країна – член СОТ, яка вважає, що інша країна – член СОТ – діє всупереч із порядком, установленим системою угод, може звернутися зі скаргою до СОТ із метою врегулювання таких розбіжностей. СОТ також несе відповідальність за організацію переговорного процесу щодо лібералізації торгівлі між країнами-членами.

ГАТТ 1994 складається з трьох статей.

Стаття 1 установлює зміст ГАТТ 1994, куди входять: а) Генеральна угода з тарифів і торгівлі 1947 (ГАТТ 1947) із прийнятими змінами та доповненнями, за винятком Протоколу про тимчасове застосування, оскільки ГАТТ застосовується зараз на постійній основі; б) документи, прийняті в рамках ГАТТ 1947: протоколи про тарифні поступки, протоколи про приєднання та ін.; в) роз'яснення щодо тлумачення деяких статей і положень ГАТТ; г) Марракеський протокол до ГАТТ 1994, що складається з погоджених тарифів і тарифних квот на сільськогосподарські товари, тарифів на інші товари, преференційних тарифів, поступок нетарифного характеру, зобов'язань щодо внутрішніх та експортних субсидій щодо сільськогосподарських товарів.

Стаття 2 регулює питання застосування термінів, уключаючи заміну терміна «договірні сторони» на термін «Світова організація торгівлі».

Стаття 3 містить виключення з частини II ГАТТ 1994 щодо морських суден [1].

Створення Світової організації торгівлі мало на меті сприяння розвитку торгових відносин між її учасниками з питань, передбачених Угодою та багатосторонніми торговельними угодами, уключеними в Додатки до Угоди про створення СОТ.

Нині майже всі країни, що розвиваються, проводять політику експортоорієнтованого розвитку економіки, роблячи виробництво все більш залежним від зовнішньої торгівлі. Не буде перебільшенням стверджувати, що в багатьох країнах, які розвиваються, практично всі підприємства на сьогодні залежать від зовнішньої торгівлі або як експортери, або як імпортери. Тому вони так само, як і їхні колеги в розвинених країнах, глибоко зацікавлені в тому, щоб здійснювати контроль за виконанням усіма країнами єдиних правил, що містяться в Угодах Уругвайського раунду.

Заключний акт, що охоплює результати Уругвайського раунду багатосторонніх торгових переговорів, який уключає тексти цих юридичних документів, містить понад чотириста сторінок. Вони доповнюються національними переліками на більш як двадцяти двох тисячах сторінок [3, с. 30].

У торгівлі товарами майже всі імпортні тарифи розвинених країн і значна частка тарифів країн, що розвиваються, спрямовані проти подальших підвищень. Таке «заморожування» гарантує, що полегшений доступ на ринок, досягнутий у результаті зниження тарифів, не буде порушений раптовим їх зростанням або введенням інших обмежень країнами-імпортерами. Такий гарантований доступ до

ринків, який забезпечується зв'язуванням зобов'язань, дає можливість експортним галузям формувати інвестиційні та виробничі плани в умовах більшої визначеності.

Ця система також забезпечує стабільність доступу до експортних ринків, зобов'язуючи країни застосовувати єдині правила, що містяться в різних угодах (зокрема правил оцінки митної вартості, інспектування товарів на предмет визначення їх відповідності обов'язковим вимогам і стандартам тощо). Наявність таких єдиних правил допомагає експортерам, оскільки вони усувають відмінності у вимогах, які ставляться до експортерів на різних ринках.

Угоди СОТ вимагають, щоб законодавства країн-членів забезпечували певні права вітчизняним виробникам та імпортерам. Уряди зобов'язані надавати деяким із цих прав юридичну силу через національну юридичну систему. Щодо інших прав урядам потрібно їх дотримуватися для того, щоб зацікавлені сторони могли отримати від них повну вигоду.

Реалізація таких прав часто залежить від певних умов, які повинні виконати галузь або підприємство. Наприклад, галузь має право звернутися до уряду з проханням увести захисні заходи, антидемпінгові або компенсаційні мита тільки в тому випадку, якщо зможе довести органам, які розслідують ту чи іншу ситуацію, що її прохання зачіпає інтереси виробників, на частку яких припадає значна частина товару, виробленого в цій галузі. Зі свого боку, органи, що розслідують ситуацію, зобов'язані перед тим, як почати розслідування, з'ясувати, чи відповідають факти, що містяться в заяві, дійсності.

Прикладом прав, що надаються угодами на користь експортерів, є право пред'являти свої докази в процесі розслідувань у країнах-імпортерах із приводу уведення антидемпінгових або компенсаційних мит. Коли влада країни, що імпортує, ігнорує їхні права, то експортуючі підприємства не можуть звернутися до них за роз'ясненнями напругу. Вони повинні поставити це питання перед своїм урядом і надати йому можливість на двосторонній основі вирішувати його з урядом країни-імпортера та, якщо потрібно, звернутися до процедури врегулювання спорів, установлені правилами СОТ.

Угода про сільське господарство [4] належить до найбільш суперечливих угод Уругвайського раунду. Вона охоплює питання виробництва й зовнішньої торгівлі сільськогосподарськими товарами (виключаючи рибу та рибопродукти).

Раніше правила ГАТТ не завжди можна було застосовувати до сільськогосподарського сектору. Деякі розвинені країни, захищали своє дороге й малоефективне сільськогосподарське виробництво, насамперед пшеницю та інші зернові культури, м'ясні й молочні продукти, через уведення, на додаток до високих тарифів, кількісних обмежень та / або додаткових податків на імпорт. Такий рівень протекціонізму часто сприяв зростанню вітчизняного виробництва, продукти якого через високі ціни не могли бути реалізовані на міжнародних ринках тільки за допомогою субсидій. Таке субсидування діяло в напрямі зниження світових цін. Воно також позбавляло конкурентоспроможних виробників їхньої законної частки ринку.

Марракеська декларація [5], яка відкрила Уругвайський раунд, визначила цілий комплекс завдань для переговорів щодо лібералізації торгівлі сільськогосподарськими товарами, уключаючи поширення на цей сектор міжнародної дисципліни ГАТТ. Однак протягом всього Уругвайського раунду переговори щодо цих позицій розвивалися в обстановці гострих розбіжностей між розвиненими й державами, які розвиваються, а також між окремими країнами в групі розвинених держав.

Угода про сільське господарство має на меті застосування всіма країнами основних положень ГАТТ у торгівлі сільськогосподарськими товарами. Проведені переговори дало змогу добитися деякого прогресу в лібералізації торгівлі сільськогосподарськими товарами. Крім того, Угода створила механізм щодо подальшої лібералізації торгівлі в цій сфері для майбутніх переговорів [4].

У підсумку, розвинені країни погодилися замінити кількісні обмеження й інші нетарифні заходи в сільському господарстві на тарифні. Нові тарифні ставки так само, як інші тарифи, знижувалися на 30 %. Зі свого боку, країни, що розвиваються, мали знизити свої тарифи майже на 2/3 від середньої величини. Крім того, усі країни зобов'язалися «зв'язувати», тобто не підвищувати тарифи на сільськогосподарські товари [4]. Однак здебільшого країни, що розвиваються, зв'язали свої тарифні ставки на більш високому рівні, ніж ті, які фактично застосовувалися, чи знижені ставки мит. Країни, що використовують субсидії, переважно розвинуті, погодилися знизити в узгодженому розмірі виробничі та експортні субсидії в сільському господарстві.

У рамках СОТ прийнято розділяти сільськогосподарські товари на дві групи, а саме: тропічні й інші. Незважаючи на те, що однозначного визначення тропічних товарів немає, напої типу чаю, кави та какао, бавовняні й жорсткі волокна типу джуту та сизалю, фрукти типу бананів й манго та інші товари, які майже виключно виробляються в країнах, що розвиваються, розглядаються як тропічні. За роки дії ГАТТ ці товари були об'єктом високих тарифів і внутрішніх податків у більшості розвинених країн. Оскільки ці товари становлять основний інтерес в експорті країн, що розвиваються. На минулих раундах переговорів у рамках ГАТТ пріоритет віддавався усуненню бар'єрів у торгівлі тропічними товарами. У результаті Уругвайського раунду більшість із цих товарів – у сирому й обробленому вигляді – надходили на ринки розвинених країн або без мита, або за преференційними угодами.

Більшість розвинених країн продовжували застосовувати проти імпорту інших сільськогосподарських товарів – пшениці, інших зернових культур, м'яса, м'ясних і молочних продуктів – як високі ставки митних тарифів, так і нетарифні заходи, такі як кількісні обмеження, примусове ліцензування та варійовані податки. Їхня головна мета при цьому – гарантувати своїм виробникам ціни, які були вищі за світові і забезпечували їм високі й стабільні прибутки. Ці дії не тільки обмежували конкуренцію з боку іноземних виробників, але й лягали важким тягарем на бюджети таких країн, оскільки дорога власна сільгосппродукція, вироблена понад внутрішні потреби, могла поставлятися на світовий ринок тільки за допомогою експортних субсидій.

Крім того, Угода про сільське господарство, передбачає програму поступових перетворень у сільському господарстві. Її мета – створення «чесної і справедливої, орієнтованої системи сільськогосподарської торгівлі» (Преамбула до Угоди про сільське господарство) через дотримання країнами нової дисципліни, яка передбачає використання:

- прикордонних заходів для контролю імпорту;
- експортних та інших субсидій, які надає уряд для підтримки цін на сільськогосподарські товари, і гарантування прибутку сільгоспвиробникам [4].

Найбільш важливим елементом Угоди про сільське господарство є нові правила регулювання торгівлі сільськогосподарськими товарами. Вони вимагають від країн скасування нетарифних заходів через їх перерахунок в еквівалентний митний тариф із додаванням його до діючої ставки митного тарифу (стаття 4 і зноска 1 Угоди про сільське господарство) [4]. У результаті розвинені країни встановили нові, більш високі ставки митних зборів на товари, щодо яких вони раніше застосовували нетарифні заходи. Тарифний еквівалент нетарифних заходів розраховувався на основі середніх світових ринкових цін для товару, що є об'єктом нетарифних заходів, його гарантованої ціни в імпортуючих країнах. Тарифні ставки, одержані в результаті такої тарифікації, так само, як і тарифи, що застосовуються до інших товарів, виявилися «пов'язаними».

Зобов'язання тарифікувати кількісні обмеження не поширюються на країни, що розвиваються. У такій ситуації, відповідно до положень ГАТТ, їм дозволяється зберігати або вводити такі обмеження. Однак від країн, що розвиваються, вимагалось «зв'язати» свої тарифи, проте країни, які розвиваються, найчастіше пов'язували ставки на максимальному рівні, який був вищим, ніж поточні тарифні ставки.

Крім високого рівня захисту аграрного ринку недоречності в міжнародній торгівлі сільськогосподарськими товарами викликаються практикою субсидування, переважно в розвинених країнах. Водночас протягом багатьох років ГАТТ розробляло правила для субсидій за промисловим товарами, проте розробити порядок виділення субсидій у сільському господарстві в його рамках не вдалося. В Угоді про сільське господарство зроблено спробу введення правил із субсидування сільськогосподарської продукції.

Ці правила відрізняються від тих, що застосовуються до промислових товарів. Угода СОТ про субсидії та компенсаційні заходи [6] регулює промислові субсидії, підрозділяє їх на три категорії: сині, жовті й зелені. Сині субсидії – це ті, які заборонені. До них належать експортні субсидії. Жовті субсидії – це субсидії, які дозволяються, але дають імпортуючим країнам право на певні міри у відповідь. Зелені субсидії – це субсидії, які дозволяються без усяких наслідків для експортера. В Угоді про сільське господарство червоних або заборонених субсидій немає, є тільки зелені й жовті.

Стаття 5 Угоди про сільське господарство встановлює спеціальну систему захисних заходів стосовно торгівлі сільськогосподарськими товарами, яка відмінна від системи, що діє в рамках Угоди

про захисні заходи. Ця стаття дозволяє будь-якій країні увести додаткове мито щодо товарів, за якими нетарифні заходи були перетворені в мита, у разі, якщо вартість імпорту перевищить так званий «критичний» рівень або ціна на цей товар виявиться нижчою від критичного рівня. Таке мито встановлюється в розмірі не вище 1/3 від рівня діючого мита й може застосовуватися тільки до кінця року, у якому воно було введено. Під критичною ціною розуміється середня довідкова ціна на імпортований товар за період 1986–1988 рр. Критичний рівень імпорту визначається як частка імпорту відносно до середнього споживання товару за три попередніх роки. Країни – члени СОТ, використовуючи захисні заходи щодо Угоди про сільське господарство, не повинні вдаватися до угоди із захисних заходів стосовно тих самих товарів і в той же час [7, с. 31].

Щодо сільськогосподарських товарів основні характеристики зобов'язань стосовно доступу на ринок, прийняті країнами за результатами Уругвайського раунду, можна підсумувати таким чином:

- усунення нетарифних заходів через процес тарифікації; зв'язування тарифів після тарифікації;
- зобов'язання щодо скорочення експортних субсидій за вартістю й за обсягом;
- зобов'язання щодо зменшення внутрішньої підтримки на основі поєднаного показника.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Отже, прийняття Угоди про сільське господарство внесло в міжнародну торгівлю певну стабільність і передбачуваність. І з цього погляду, участь України в СОТ значно звузила можливості для довільних дій стосовно національних експортерів на світовому ринку, накладаючи водночас на нашу державу всі вищезазначені зобов'язання.

Джерела та література

1. Генеральна угода з тарифів і торгівлі, від 15.04.1994 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/981_003/page
2. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, від 15.04.1994 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/981_018
3. Tangermann S. Implementation of the Uruguay round agreement on agriculture by major developed countries. – UNCTAD. – 1995. – Р. 27–35.
4. Угода про сільське господарство, від 15.04.1994 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Марракеська декларація, від 15.04.1994 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/981_001
6. Угода про субсидії і компенсаційні заходи, від 15.04.1994 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/981_015
7. OECD. Agricultural Policies in OECD Countries // Monitoring and Evaluation. OECD. – Paris, 2001. – Р. 41.

Духневич А. Регулирование международной торговли сельскохозяйственными товарами в рамках Всемирной торговой организации. В статье проводится теоретическое исследование правового регулирования роли и места сельского хозяйства в условиях Всемирной торговой организации, а также место международной торговли и формы её регуляции в международном праве. Доводится, что сельскохозяйственные товары, в отличие от услуг, являются продуктами труда, которые физически пересекают национальные границы. В системе ВТО они выделяются отдельно из-за своей особой природы и роли в развитии международной торговли. Это отличие заключается в особенностях производственного процесса в сельском хозяйстве, постоянном спросе на продукты, которые обеспечивают ежедневные естественные потребности человека, а также в важной роли, которую играет агропромышленный сектор в истории, культуре и экономике многих обществ. Исследуются нормативно-правовые акты, роль и значение международной торговли сельскохозяйственной продукцией для современных международных отношений, формы её регулирования. Рассматриваются вопросы повышения уровня стандартов производства и управления в агропродовольственном секторе.

Ключевые слова: ВТО, торговля, ГАТТ / ВТО, государства – члены ВТО, гармонизация, правовые нормы ВТО.

Duchnevych A. Regulation of International Agricultural Trade Within the Framework of the World Trade Organization. The paper deals with the theoretical study of the legal regulation of the role and place of agriculture in the World Trade Organization, as well as a place of international trade and the main forms of its regulation by international law. The agricultural commodities, as opposed to services, are regarded to be the products of labor which are physically cross national borders. Such products are defined separately within the WTO system due to special nature and role in the development of international trade. This difference lies in the peculiarities of the agriculture production process and the constant demand for products that provide daily natural human needs as well as an important role played by the agricultural sector in the history, culture and economy of many societies. We study the

regulations, the role and importance of international agricultural trade in modern international relations, its forms of regulation. The major issues of improving standards of production and management in the agricultural sector are examined.

Key words: WTO, trade, GATT / WTO, the WTO Member States, harmonization, WTO law.

УДК 349.6

Л. Решетник

Окремі правові питання розвитку екологічного страхування життя та здоров'я громадян від негативного впливу джерел підвищеної екологічної небезпеки

У статті досліджено правові питання розвитку в Україні екологічного страхування, наведено класифікацію видів екологічного страхування, які можна виділити на основі аналізу чинного екологічного законодавства. Окреслено провідні напрями розвитку як добровільного, так і обов'язкового екологічного страхування. Основну увагу приділено страхуванню життя та здоров'я громадян від негативного впливу об'єктів підвищеної екологічної небезпеки.

Ключові слова: екологічне страхування, джерело підвищеної екологічної небезпеки, відшкодування шкоди

Постановка наукової проблеми та її значення. Однією із найефективніших форм відшкодування шкоди, заподіяної порушенням основного конституційного, екологічного, природного права людини – права на безпечне для життя та здоров'я довкілля, варто визнати екологічне страхування.

Практичне значення такої форми відшкодування важко переоцінити, особливо в сучасний період, коли основним чинником, що негативно впливає на стан довкілля та призводить до заподіяння шкоди майну, здоров'ю, життю громадян, є господарська діяльність та природні стихійні явища.

Аналіз досліджень цієї проблеми Проблема страхування ризиків заподіяння шкоди різноманітною господарською діяльністю не є новою для нашої юридичної науки та практики. Ще у свій час А. І. Покровський (1917 р.) писав про те, що ріст промисловості й підприємств призводить до великої кількості нещасних випадків, які навіть при найбільш суворому ставленні ніяк не можуть бути зведені до будь-якої вини господаря (власника). Між цим залишати потерпілого без винагороди (компенсації) видається в таких випадках несправедливим [1, с. 132]. Автор бачив вихід із ситуації в розвитку інституту страхування.

Окремі аспекти екологічного страхування досліджували вітчизняні та зарубіжні науковці (В. В. Глянцев, С. Є. Донцов, В. В. Костицький, Г. П. Серов, М. С. Малєїн, М. Я. Шимінова). Здебільшого всі наявні дослідження зводяться до висновку про необхідність уведення обов'язкового страхування ризиків виникнення техногенно-екологічних інцидентів, тобто страхування відповідальності власників джерел підвищеної екологічної небезпеки (ДПЕН).

Формулювання мети та завдань статті. Варто визнати що в сучасних умовах саме через обов'язкове екологічне страхування такої діяльності можна реально компенсувати всім потерпілим шкоду, заподіяну ДПЕН. Дослідження правових питань екологічного страхування життя й здоров'я людини від негативного впливу джерел підвищеної екологічної небезпеки створить умови для належного функціонування правового механізму захисту екологічних прав та інтересів громадян у нашій державі.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. В Україні досить велика кількість потенційно небезпечних підприємств (виробництв). Потенційно небезпечні виробництва становлять велику питому вагу в структурі виробництва – у цілому по країні на них припадає 42,8 % вартості промислових фондів, 33,8 % обсягів виробництва та 21 % працюючих. В Україні розміщені великі ядерні й радіаційно небезпечні об'єкти: п'ять атомних електростанцій, два науково-дослідні інститути, які у своїй діяльності використовують 16 атомних реакторів [2, с. 45].

Ураховуючи економічну ситуацію в нашій державі та динаміку росту різного виду й ступеня надзвичайних техногенних ситуацій, без упровадження екологічного страхування право громадян на